

UDK: 324(497.521Zaprešić)“2017“

Izvorni znanstveni rad

Primljeno 28. siječnja 2019.

Lokalna politika u Republici Hrvatskoj i doba reflektivne modernosti: primjer lokalnih izbora 2017. godine u gradu Zaprešiću

LUKA JOVIĆ

Student diplomskog studija Odsjeka za sociologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu
ljovic@hrstud.hr

ERIK BREZOVEC

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu
ebrezovec@hrstud.hr

ANDREJA SRŠEN

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu
arsren@hrstud.hr

Ovaj rad polazi od pretpostavke kako biračko tijelo jedinica lokalne samouprave urbanog područja, točnije grada Zaprešića, nije svjesno sličnosti razmišljanja i ideja o pojedinim temama vezanim uz grad u kojemu žive. U tom kontekstu, ciljevi rada jesu ustvrditi važnost političkih programa pri odabiru biračkih preferencija u gradu Zaprešiću. Drugim riječima, istražuje se u kojoj su mjeri politički programi relevantni za biračke preferencije na lokalnim izborima u gradu Zaprešiću. Vodeći se teorijskim konceptima reflektivne modernosti i konceptom otuđenja u radovima Karla Marxa, preispituje se mogućnost reflektivnosti u lokalnoj politici u Republici Hrvatskoj (primjer grada Zaprešića). Rezultati istraživanja ukazuju na to da lokalna politika grada Zaprešića ne posjeduje potreban refleksivan karakter specifičan za suvremene demokratske procese, već se u većoj mjeri referira na nacionalnu politiku; gubeći pritom akcijsku komponentu koju lokalna politika treba posjedovati. Politička kampanja 2017. godine simbolizirana je političkim programima koji su konstruirani poopćeno, ne odajući pri tom ozbiljnost u rješavanju pojedinih problema grada. ANOVA testom analize varijance dokazano je kako ne postoji statistički značajna razlika u slaganjima s tvrdnjama (političkim programima različitih stranaka) u odnosu na biračke preferencije građana grada Zaprešića na lokalnim izborima 2017. godine. Drugim riječima, programi političkih stranaka na lokalnim izborima 2017. godine nisu odigrali ključnu ulogu u odabiru predstavnika gradske vlasti.

Ključne riječi: lokalni izbori, grad Zaprešić, politika, preferencije, biračko tijelo, reflektivna modernost, demokratski proces

1. Uvod

Politička zbilja lokalnih zajednica vrijednosno je i idejno stratificirana i različitim interesima podijeljena cjelina (Vinković, 2013). Temeljnu formu takve zbilje čini vlast, odnosno stranka legitimno izabrana demokratskim putem te ljudi kojima se vlada; što se odnosi na cjelokupno biračko tijelo i ostale stanovnike nad ustanovljenim teritorijem. Uzevši pri tom u obzir suvremeno promatranje političkog, potrebno je naglasiti kako se osnove političkog života u globalnom svijetu pa tako i u Republici Hrvatskoj kreću prema delegitimizaciji sredstava kojima se politika služi u realizaciji moći. Drugim riječima, koristeći se teorijskim pogledima Zygmunta Baumann (1999) u današnjem društvu dolazi do svojevrsnog razvoda politike i moći. U društvu tekuće modernosti, svijet karakterizira fluidna društvena struktura bez jasne kolektivne predodžbe (Baumann, 2011). U ovom tipu odnosa prema strukturi, Baumann (2012) definira moć kao sposobnost činjenja, a politiku kao moć odlučivanja koje će se stvari / odluke učiniti. Danas politika gubi tu moć u sve većoj disperziji značenja i važnosti određenih fenomena, globaliziranju rizika (Beck, 2001a), umreženosti i deinstitucionalizaciji moći. Služeći se klasičnom trijadom socijalnih struktura koja pretpostavlja međuodnos ekonomije, kulture i politike (Meštrović, 2002) možemo analizirati politiku kao oslabljenu strukturu u odnosu na kulturu, a posebice ekonomiju (uzevši u obzir moć koju korporacije posjeduju u suvremenom poretku konzumerističkog neoliberalizma (Klein, 1999).

Ovdje se postavlja ključno pitanje, a to je općenita funkcija politike kao poziva kako ju je definirao Max Weber (2013). Na kojim osnovama počiva politika? Prije svega, u radu se analiziraju načini funkcioniranja određenih komponenata politike u pogledu biračkih preferencija. Naime, postaje li politika u suvremenom društvu samo ideološko-moralni odraz određene zajednice (pitanje je, možemo li ovdje uopće govoriti o društvu tj. socijetalnoj zajednici¹)? Ako je tomu tako, u korist ovoj raspravi mogu se primijeniti raniji radovi Karla Marxa (i Engelsa) (1985) o otuđenju čovjekova bitka. Može li se politika danas smatrati tipom otuđenja osobnih interesa u duhu kolektiva koji počiva na lažnoj svijesti (ideologiji određenih stranaka) uvjerenja?

Kako bi se makar djelomično odgovorilo na ova pitanja provedeno je empirijsko istraživanje na području lokalne vlasti grada Zaprešića. Glavni ciljevi ovoga rada bili su istražiti u kojoj mjeri politički programi odgovaraju biračkim preferencijama birača grada Zaprešića. Osnovna hipoteza, slijedeći teorijske aspekte ovoga rada jest sljedeća: programi političkih stranaka ne posjeduju važnost u odnosu na biračke preferencije građana. Drugim riječima birači političku stranku na izborima ne odabiru na temelju programskih (akcijskih) komponenti, već na principima solidariziranja s moralnim i etičkim načelima koje stranka zastupa na nacionalnoj razini.

Iako se istraživanje fokusira na samo jedan od mnogih aspekata političkog djelovanja (uloga programa u biračkim preferencijama na lokalnim izborima), analiza važnosti političkog programa za izborne preferencije građana bitna je za daljnji tijek istraživanja hrvatskoga političkog prostora i važnih trenutaka i definiranja smjernica daljnjeg razvoja hrvatskoga političkog prostora unutar suvremenih demokratskih procesa.

1 Socijetalnu zajednicu/organizaciju karakterizira visok stupanj međuovisnosti sustava društva (strukture). Ovaj termin najčešće se koristi u sistemskoj teoriji društva, a označava u funkcionalnom smislu visoko strukturiranu društvenu organizaciju određene (ili svih) djelatnosti. Prvi puta termin je upotrebljen u Parsonsovoj (1991), takozvanoj AGIL shemi.

2. Teorijska polazišta istraživanja

Različiti oblici demokratskoga života karakteristični su za hrvatsku državnu i narodnu povijest. Ipak, za ovaj rad potrebno je spomenuti kako posljednjih desetljeća, sam pojam demokracije, prolazi kroz temeljite strukturalne i teorijske promjene u značenju (Galvez, 2016). U tom kontekstu, demokracija se odnosi na politički sustav u kojemu izborna stranka dobiva vlast (tj. mogućnost predstavljanja određene skupine unutar društva ili zajednice) na temelju legitimacije od strane birača, odnosno punoljetnih građana (Schumpeter, 1942). Ova generalna definicija demokracije, iako manjkava², reflektira osnovne ideje ovoga sustava.

Ono što je važno za ovaj rad jest činjenica kako je demokracija složena institucionalna struktura koja mora stvoriti osnove za odnos prema uvjetima vladavine, kako na domaćem planu, tako i na globalnom tj. vanjskom kontekstu (Merkel, 2004: 83). Zaustavivši se na pojmu strukture, pokreće se rasprava o slojevitosti zahtjeva unutar demokracije i konteksta određenoga društvenog poretka. Kako bi se demokracija uspostavila kao legitiman i legalan (uz povećanje birokratizacije i racionalizacije³) sustav, ona u bitnom ovisi o sistematizaciji okolnoga svijeta (Luhmann, 2011)⁴. Taj okolni svijet u konceptima ovoga rada definira se kao preferencija(e) birača u tijeku izbornog procesa; temelja svake demokracije.

Vraćajući se na uvodnu elaboraciju društva nesigurnosti, postavlja se sljedeće pitanje; jesu li se strukturalni zahtjevi demokracije društva refleksivne modernosti odmaknuli od standardnog poimanja politike? Postaje li prethodno navedeni okolni svijet u većoj mjeri neovisnim od političkih sistema te na taj način uspostavlja refleksivne odnose u suvremenoj politici?

Prije nego li se, na epistemološkim osnovama, raspravi ovo pitanje, valja definirati pojam refleksivne modernosti. Teorija refleksivne modernosti svoje temelje pronalazi u stanovitim promjenama nakon pada Berlinskoga zida. Naime, Ulrich Beck i suradnici (2003) pišu o radikalnim promjenama strukture modernih društava u kojima se gotovo ništa ne ostavlja u okvirima ustaljene definiranosti. Drugim riječima modernost samu sebe modernizira (Beck i sur., 2003: 2) te postaje nesigurna u svojoj vlastitosti. Ustaljeni obrasci funkcioniranja modernoga društva nisu uzeti zdravo za gotovo već se preispituju od strane onih kojima pružaju sigurnost značenja (pojedinci). Teorija Ulricha Becka o refleksivnoj modernosti može se povezati s teorijskim promišljanjima Zygmunda Baumanna, koji u svome radu spominje koncept tekuće modernosti (2011). Tekuća modernost je stanje u kojemu nitko nema kontrolu (Baumann, 2011). To je stanje delegitimacije kolektivnog značenja u korist individualne konstrukcije smisla. Kolektivne izvedenice identiteta, dogmatizirane predodžbe društvenog života, nacije države, tj. strukture modernosti likvidiraju se i poprimaju značenja koja im određuje pojedinac. U ovom vremenu nestabilnosti značenja javljaju se rizici koji, do sada, kao takvi nisu bili percipirani. Jedna forma rizika jest kriza individualne akcije. Naime, preuzevši monopol nad vlastitim projekcijama smisla, pojedinac na sebe preuzima i percepciju rizika sve izraženijih, globalnih razmjera (Beck, 2001b: 45). Na ovoj razini analize potrebno se zaustaviti i vidjeti mogućnosti primjene na političku stvarnost u suvremenome globalnom društvu. Naime, refleksivna modernost / tekuća moderna / druga moderna pojedinca tjeraju na njemu povoljan

2 U ovoj definiciji demokracije postavlja se pitanje vladavine većine, ako pak manji broj birača konzumira svoje pravo. U cjelokupnoj definiciji demokracije upravo pojam *većine* predstavlja velik problem. Koja je uloga apsolutne većine, ako samo manjina birača izlazi na izbore? (Dahl, 1989; Galvez, 2016).

3 Weber (1976) razumije birokraciju kao idealni tip u procesima racionalizacije koji ovisi o određenim karakteristikama (stalna podjela rada, određenje hijerarhije, važnost tehničkih kvalifikacija, službeni rad odvojen od privatnog, napredovanje ovisi o postignućima, ali i nadređenima...) *Birokracija je racionalna i moralna alternativa svakidašnjoj praksi nepotizma i neobuzdane zloupotrebe vlasti u feudalizmu* (Bilić, 2005).

4 U teoriji sistema Niklasa Luhmanna (2011), sistemi društva funkcioniraju na temelju vlastitog referiranja na okolinu. Okolina se shvaća kao neodređenost svijeta života iz koje sistem stvara smislenost i formu, ograničavajući neodredivu i nebrojnu mogućnost okoline. Preferencije birača u ovom radu određene su kao okolina na koju se referiraju strukturalni elementi političkog života.

(na bilo kojim temeljima) racionalan izbor. Kao takav, pojedinac preispituje svaku komponentu političkih mogućnosti – tj. političkih stranaka koje su mu ponuđene, i odabire onu koja za njega nosi najveću moguću dobit. Na ovim temeljima počivaju i teorije metodološkog individualizma koje za potrebe i opsege ovoga rada nisu relevantne.

3. Demokracija, politika i društvo refleksivne modernosti

Demokracija u društvu refleksivne modernosti prelazi na globalnu razinu te se proširuju zahtjevi za slobodom i emancipacijom (Beck, 2006). U tom smislu, neupitna je važnost sustava demokracije za suvremenu organizaciju društva. Ipak, demokracija se strukturalno mijenja i odmiče od standardnih zahtjeva za povezivanjem s nacionalnim politikama. Demokracija suvremenoga društva na osnovama refleksivne modernosti zahtijeva transnacionalnost (Dryzek, 1999). Kako bi se ista postigla, potrebne su promjene na nacionalnim razinama shvaćanja demokracije. Kao i Beck (2006), Held (1995) demokraciju u internacionalnom sustavu vladanja, zamišlja prvenstveno u okvirima kozmopolitizma. Od velikog je značaja za kozmopolitsku ideju demokracije, činjenica, da se o demokraciji u sustavu sve veće neizvjesnosti znanstveno, ali i laički promišlja. Na taj način sama demokracija dobiva na legitimnosti znanstvene, ali i sveukupne javnosti. Ona se reflektira kao vrijednost koju valja iznova konstruirati, rekonstruirati i adaptirati novim kontekstualnim zahtjevima.

U tom smislu, demokracija jest dio refleksivne modernosti te je možemo okarakterizirati kao jedan od uvjeta razvoja refleksivnosti, međutim, može li se isto reći za politiku, posebice za politiku na lokalnoj razini? Odgovor na to pitanje leži u postavljanju kontekstualne slike društvenih struktura današnjice. Naime, univerzalne (globalne) promjene tendiraju ka (kao što je već i prije navedeno) razvodu politike i moći. Moć prelazi u takozvani globalni svijet tokova, ostavivši nacionalnim politikama sužene mogućnosti djelovanja. U tom svijetu tokova (ako se gleda iz aspekta vlasti i vladanja) moć je decentralizirana, ovisna o globalnom, ekonomskom, kulturnom shvaćanju. Ako je moć decentralizirana, kakav je odnos politike i političkih stranaka prema toj moći i kakve su njihove mogućnosti kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj razini?

Osnovna pretpostavka ovoga rada jest da je taj suženi prostor djelovanja fokusiran prvenstveno na konstrukciju načela solidarnosti (u Durkheimovskom smislu) u okvirima ideološkog načina razmišljanja unutar nekog prostora. Time politika sužava svoje djelovanje, na kolektivno - identitetsku politiku referirajući se pritom na prošlost kao referentno legitimacijsko sredstvo⁵.

Na ovim pretpostavkama leže istraživačke, odnosno empirijske tendencije rada.

5 „...samozavaravanje sistema koji konstruiraju smisao kada misle da je uvijek već bilo identiteta koji prevladavaju vrijeme i da će ih i dalje biti te da je zato moguće pozivati se na njih kao dane. Svako je orijentiranje konstrukcija, iz trenutka u trenutak reaktualizirano razlikovanje.“ (Luhmann, 2011: 42)

4. Lokalna politika u Republici Hrvatskoj

Lokalnu politiku u Republici Hrvatskoj karakterizira povijesni razvoj političkih institucija. Naime, hrvatsku politiku (uključujući i lokalnu) karakterizira slaba decentraliziranost te mala razina političkog legitimiteta (Koprić i Klarić, 2015). Ipak, valja se ukratko osvrnuti na legalne i legitimne procese koji su karakteristični za lokalnu politiku i vlast u Republici Hrvatskoj. Izbori za članove predstavničkih tijela, gradonačelnika, župana, općinskog načelnika i njihove zamjenike, održavaju se treće nedjelje u svibnju svake četvrte godine. Za pravovaljanost prijedloga kandidacijske liste za izbor članova predstavničkih tijela, kandidati su dužni prikupiti određen broj potpisa građana; na obrascima čiji sadržaj i oblik propisuje Državno izborno povjerenstvo. U slučaju Zaprešića, grada do 35 tisuća stanovnika, potrebno je prikupiti 400 potpisa⁶. Pravo na sudjelovanje u diobi mjesta u predstavničkom tijelu jedinice, imaju liste koje na izborima dobiju najmanje 5 % važećih glasova birača, uz primjenu D'Hondtove metode. Sve dodatne informacije vezane uz biračka prava, obveze izbornih tijela, raspisivanje i provedbu izbora, dostupne su javno u Zakonu o lokalnim izborima.

Općine, gradovi i županije osnivaju se zakonom. Svaka od njih ima zaseban statut kojim se detaljnije uređuje samoupravni djelokrug teritorijalnih jedinica, ovlasti, način obavljanja poslova, način konzultiranja građana, rad javnih službi i dr. Općine i gradovi u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana; neki od njih su: uređenje naselja, urbanističko planiranje, odgoj, briga o djeci, socijalna skrb, kultura, šport, zaštita potrošača, civilna zaštita⁷. Broj članova predstavničkog tijela lokalne i regionalne samouprave je neparan te se određuje prema broju stanovnika. Grad Zaprešić broji 21 člana predstavničkog vijeća budući da pripada skupini gradova do 35 tisuća stanovnika. Sve dodatne informacije vezane uz samoupravni djelokrug općine, grada, i županije, te uz akte teritorijalnih jedinica, dostupne su javno u Zakonu o lokalnoj i područnoj samoupravi.

Lokalna samouprava predstavlja najviši stupanj samostalnosti lokalnih tijela u odnosu na središnju državnu upravu, i to u određenim funkcijama koje se odredbama Ustava jamče građanima. Ta se prava ostvaruju preko predstavničkih tijela (lokalnih i regionalnih) u kojima su članovi izabrani na slobodnim i tajnim izborima temeljem neposrednog, jednakog, i općeg biračkog prava (Šutić, 2011: 152). U Hrvatskoj postoji 21 jedinica regionalne samouprave (20 županija i Grad Zagreb) i 549 jedinica lokalne samouprave (124 grada i 425 općina).

6 „Zakon o lokalnim izborima“ (2016.), Zakon.hr, <https://www.zakon.hr/z/559/Zakon-o-lokalnim-izborima>, (14. kolovoza 2018.)

7 „Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi“ (2017.), Zakon.hr, [https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-\(regionalnoj\)-samoupravi](https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-(regionalnoj)-samoupravi), (14. kolovoza 2018.)

5. Domet lokalne politike u Republici Hrvatskoj

Kada se raspravlja o lokalnoj politici Republike Hrvatske u kontekstu društvenih znanosti često se izostavlja uloga pojedinaca u formiranju načina i smjera kojim će lokalna politika krenuti. Ovdje se postavlja pitanje, na koje načine pojedinci upravljaju legitimacijskim potencijalom. Na kojim osnovama pojedinac uopće može dodijeliti legitimitet određenoj političkoj stranci na lokalnoj razini? Osnovno i zdravorazumsko razmišljanje bilo bi da se taj proces odvija na temelju programa političkih stranaka i poboljšanju vlastite dobrobiti (pojedince). Ciljano-racionalnim djelovanjem, pojedinac prosuđuje koja opcija bi bila njemu najkorisnija za savladavanje svakodnevice te sukladno prosudbi, istoj daje svoje povjerenje. U idealnom slučaju, baziranom na metodološkom individualizmu i racionalnosti pojedinca, lokalna politika držala bi povjerenje svojih birača te bi decentralizacija nacionalne politike bila moguća. U duhu prethodnog osvrtu, na politiku u društvima refleksivne modernosti, politika, a samim time i lokalna politika, gube moć odlučivanja. Također, pojedincima je ponuđena mogućnost preispitivanja, evaluacije dosadašnjih političkih struktura. Sve to dovodi nacionalnu i lokalnu politiku u nepovoljan položaj u kojemu se moć više ne može kanalizirati u korist političkih stranaka. Moć politike za promjenom i poboljšanjem života lokalnih zajednica je u bitnom ograničena globalnim promjenama. Ipak, mogućnosti konstrukcije kvalitetnih politika moguće su čak i u zadanim okvirima globalnog svijeta (Marquis i Battilana, 2009). Ovdje veliku ulogu ima sinteza takozvanog *top down* i *bottoms up* pristupa. Fraser i suradnici (2006), navode kako za funkcioniranje zajednice i lokalne politike (u društvima refleksivne modernosti) nije nužna determinacija sustava na samo *bottoms up* pristup. *Top down* je i dalje moguć, ali sve dok se isti nakon izvjesnog vremena stapa s procesima u kojima dominiraju akteri zajednice (a ne samo sustav lokalne vlasti).

Uzevši u obzir institucionalizirane okvire lokalne politike u Republici Hrvatskoj, postavlja se pitanje na koje načine ista funkcionira. Ako polazimo od pretpostavke da se sinteza *top down* i *bottoms up* pristupa nije u potpunosti razvila te ne postoji adekvatna razina povjerenja u institucije lokalne vlasti⁸, na čemu se temelji legitimitet aktera lokalne političke scene?

6. Politika u Republici Hrvatskoj kao otuđenje vlastitog interesa

Politički odnosi u Republici Hrvatskoj određeni su kroz kompleksan niz povijesnih događaja i ukotvljenosti s različitim sustavima vlasti. Kao takvi rezultirali su određenim procesima u političkoj zbilji koji idu u prilog polarizaciji, stvaranju sukoba i generalnom konfliktu. Time se stvara disfunkcionalna scena političke utakmice koja ne koristi općem dobru, već partikularnim interesima. U prilog ovoj analizi ide i analiza medija u trenucima izborne kampanje 2015. i 2016. godine. Naime, u polariziranoj političkoj sceni u analizi sadržaja kampanja (dvije dominantne stranke tih izbora – HDZ i SDP) dominirali su pojmovi poput suradnje i obračuna (Ježovita, Plenković i Varga, 2018; 424). Predstavljenim rezultatima, može se djelomično izraziti i osnovni smjer politike u Republici Hrvatskoj, a to je stvaranje kolektivnih formi političkog identiteta temeljenih isključivo na pripadanju / isključivanju. U tom smislu, politički identitet birača u Republici Hrvatskoj refleksija je idejnih principa stranaka. Ovakav pogled na odnos politike i birača dovodi do svojevrsnog pesimizma. Politika se odmiče od koncepta razvoja društva, strukture te osnovne systemske funkcionalnosti. Politika postaje sama sebi svrhom, što se može iščitati iz svakodnevnog djelovanja političkih stranaka u suvremenoj hrvatskoj stvarnosti. Ideološki aspekti stranačja zasjenjuju osnovne programske politike; strateško planiranje budućih aktivnosti na institucionalnim razinama.

8 Baloban i Rimac (1998) u svome istraživanju navode osnovne karakteristike političkog povjerenja u Republici Hrvatskoj. Naime, prosječan stupanj povjerenja u Vladu Republike Hrvatske jest 2,47 dok je povjerenje u Sabor Republike Hrvatske prosječan stupanj 2,32 (skala od 1-4).

Na ovim teorijskim osnovama dolazimo do temeljnih odrednica istraživanja, koje su za cilj imale istražiti utječe li program određenih političkih stranaka na njihov odabir od strane birača, ili su programi formirani u poopćenom obliku, devalvirajući stratešku komponentu u korist ideološke? Ako je tomu tako, politička scena u Republici Hrvatskoj postaje jedan od temeljnih elemenata otuđenja. Naime, ako polazimo od pojma otuđenja kojeg svojedobno definira i Marx (1959), ovakva politika dovodi do otuđenja čovjeka od vlastitih interesa. Pridajući važnost određenom biću (političke stranke), pojedinac lišava samoga sebe vlastitih interesa. Drugim riječima, pojedinac gubi mogućnost aktivnog ostvarenja vlastitog bitka. Ne fokusirajući se na strateške tj. programske elemente političkih stranaka, pojedinac gleda više u prošlost (u okvirima identiteta) doli u vlastitu budućnost. Ovakav tip otuđenja može se nazvati i predotuđenjem, jer otuđenje u suvremenoj političkoj sceni u bitnom određuje sve ostale tipove otuđenja (vidi Dragičević i sur. 1979; 1-102). Etiologija otuđenja od samoga sebe polazi od otuđenja od vlastitih interesa. Jednom kada osoba više ne pridaje važnost stvarnim mogućnostima napretka i čahuri se u identitetskim politikama, teško je uopće govoriti o refleksivnosti.

Politički procesi refleksivne modernosti (elaborirane u prethodnim poglavljima) na sebi svojstven način inkorporiraju individualnost, privatizaciju vlastitog života i kolektivne procese koji se mogu svesti pod zajednički nazivnik socijetalnosti. Autori su svjesni opsežnosti teorijskih koncepata refleksivne modernosti, ali se isti nameću kao korisno epistemološko sredstvo analize lokalne politike kao prve crte kolektivnog ostvarenja individualnosti (u kojoj pojedinac priznaje sebi za pravo da odlučuje, a društvo legitimizira to priznanje). Potencijal teorija refleksivne modernosti leži u konceptualizacijskim mogućnostima za empirijsko istraživanje. Naime, ako se polazi od pretpostavke važnosti lokalne politike u epohi refleksivne modernosti, valja istražiti na kojim osnovama hrvatsku političku (javnu) scenu možemo okarakterizirati kao scenu na kojoj pojedinci (birači) propitkuju političke odluke, obećanja i mogućnosti. Sukladno tomu, ovoj problematici na empirijskom planu, pristupa se kroz analizu političkih programa te njihove važnosti za birače u Gradu Zapešiću. Lokalna politička scena u svim aspektima teorije refleksivne modernosti trebala bi biti orijentirana prema ostvarivanju ciljeva iz programa, a sami pojedinci političke programe trebali bi moći procijeniti te na temelju te iste procjene odabrati svoje preferencije. Cjelokupni proces mora (dvosmjerno) uključivati političke stranke i birače. Političke stranke svjesne refleksivnih mogućnosti pojedinaca moraju osigurati kvalitetan politički program kako bi osigurale bolji rezultat, dok bi birači trebali prepoznati točke programa koje su im važne i sukladno tomu odabrati. Nedostatak takvog ishoda može označavati još uvijek nedovoljno razvijenu svijest o važnosti lokalne politike te se ne može govoriti o politici koja je u takozvanoj refleksivnoj fazi (refleksivne modernosti).

7. Metodologija

Teorijska podloga od velike je važnosti za definirane ciljeve rada od kojih je glavni bio otkriti u kojoj mjeri su politički, predizborni programi stranaka važni u odnosu na biračke preferencije na lokalnim izborima 2017. godine u gradu Zapešiću. Drugim riječima, u kojoj je mjeri predizborni program bitan za birače u odabiru političke stranke koja postaje nositeljem njihova povjerenja. Kako bi se dobio odgovor na ovaj cilj, korištena je metoda anketnog upitnika na prigodnom uzorku dobivenom putem internetskog upitnika konstruiranog uz pomoć programa *google survey*.

Sukladno analizi refleksivnosti biračkog tijela u Gradu Zapešiću, u radu se koristi specifična metodologija u kojoj je jedan indikator, a to je "biračka preferencija", a sve ostale varijable stavljaju se u vezu sa spomenutim – odnosno pitanjem „Kojoj stranci ste dali glas na posljednjim lokalnim izborima“. Nadalje, ispitivanjem se ispituje statistički značajna razlika u slaganju s tvrdnjama koje su predstavljene u političkim programima stranaka na lokalnim izborima 2017. godine. Dakle

statistička analiza koja se koristila jest analiza varijance, a ispitivalo se u kojoj se mjeri birači pouzdaju u političke programe pri odlučivanju na izborima. To se u radu potvrđuje na način da su se politički programi konvertirali u tvrdnje u obliku Likertove ljestvice na temelju koje su građani izražavali svoje stavove. Svim tvrdnjama sakriveni su "promicatelji" određenih "programa". Na kraju je postavljeno pitanje koje je ujedno i indikator: „Kojoj stranci ste dali glas na posljednjim lokalnim izborima“. Ukrštavanjem varijabli određenih tvrdnji s biračkim preferencijama moglo se vidjeti u kojoj mjeri se razlikuju i razlikuju li se uopće birači određenih stranaka u Gradu Zaprešiću po pitanju stavova o aktualnim političkim pitanjima te je li politički program upravo taj koji će biti presudan u odluci za koju će se stranku glasovati. Sukladno navedenom glavna hipoteza ovoga rada je:

- Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima na tvrdnje (političke programe) s obzirom na biračke preferencije na lokalnim izborima 2017. godine.

7. 1. Uzorak istraživanja

Kako se istraživanje odnosi na lokalnu političku jedinicu grada Zaprešića, uzorak se definirao na temelju populacije registriranih birača u gradu Zaprešiću na lokalnim izborima 2017. godine. Naime, populacija birača u gradu Zaprešiću iznosi 21 920 birača. Zanimljiv podatak jest da je na ovim izborima glasovalo ukupno 7230 birača (33 %) (Gradsko izborno povjerenstvo, 2017). Temeljni planirani uzorak ovoga istraživanja bio je 200 ispitanika što je bilo i ostvareno. Sam uzorak istraživanja bio je neslučajni prigodni uzorak. Prigodnost uzorka dohvaćena je putem društvene mreže *Facebook* i to na posebnim društvenim grupama i zajednicama na kojima se javno raspravlja o aktualnim situacijama u gradu Zaprešiću („Zaprešić bez cenzure“, „Zaprešićki oglasnik“, „Zakaj volim Zaprešić“). Upitnik je postavljen kao poveznica na takozvani *zid* spomenutih grupa i zajednica uz popratno pismo kojim se garantirala anonimnost osobnih podataka te mogućnost odustajanja u bilo kojem trenutku ispunjavanja. Samoinicijativnim klikom na upitnik, sudionicima istraživanja automatski se prikazao upitnik koji su potom u digitalnom obliku mogli ispuniti. Svjesni općeg nedostatka neslučajnih uzoraka u društvenim istraživanjima, korištene su metode inferencijalne statistike s naglaskom na analizu varijance (ANOVA test). Deskriptivna statistika nije se poduzimala zbog nereprezentativne prirode uzorkovanja.

7. 2. Instrument istraživanja

Instrument istraživanja konstruiran je na dvije temeljne karakteristike koje su omogućile daljnju analizu varijance. U prvom dijelu upitnika ispitivalo se, u kojoj se mjeri ispitanici slažu s navedenim tvrdnjama organiziranim na principima Likertove ljestvice. Spomenute tvrdnje konstruirane su iz predizbornih programa političkih stranaka. Iz tvrdnji koje svoju genezu imaju u programima političkih stranaka na lokalnim izborima u gradu Zaprešiću 2017. godine, izbacili su se nazivi stranaka koji podupiru određene tvrdnje / određene dijelove programa. Na taj način pojedinci su od stranaka nepristrano izražavali stavove o pojedinim točkama političkih programa. Ljestvica je organizirana na skali od 1-5 pri čemu je „1“ označavalo uopće se ne slažem, a „5“ u potpunosti se slažem. Druga temeljna karakteristika instrumenta bile su biračke preferencije građana grada Zaprešića na lokalnim izborima 2017. godine. Instrument se sastojao od 32 ovisnih varijabla (tvrdnje 1-5) i 1 neovisne varijable (biračke preferencije). Pri konstrukciji upitnika vodilo se računa o metrijskim karakteristikama testa. Test je zadovoljio potrebne uvjete valjanosti i pouzdanosti. Pri analizi pouzdanosti koristilo se Cronbachovom Alptom koja je u ovom istraživanju zadovoljavajuća (0,889). Ipak, u dodatnoj analizi podataka utvrđeno je kako neke varijable ne zadovoljavaju test

homogenosti. Kako bi se održala statistička pravilnost u radu s ostalim varijablama, varijable koje su se pokazale nehomogenima su izbačene. U tom smislu u cjelokupni ANOVA test ušlo je 27 ovisnih varijabli i 1 neovisna varijabla. Preostale (nehomogene) varijable (5) analizirane su kroz Robustov test jednakosti aritmetičkih sredina.

8. Rezultati

ANOVA test

Anova testom ispitala se statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina tvrdnji ovisnih varijabli u odnosu na neovisnu varijablu preferencija na lokalnim izborima u gradu Zaprešiću 2017. godine. Na ovaj način dobiveni su podaci o specifičnosti slaganja s određenim tvrdnjama u odnosu na biračke preferencije. Osnovna hipoteza tj. H_0 hipoteza bila je da ne postoji statistički značajna razlika u aritmetičkim sredinama (sadržaja programa) u odnosu na biračke preferencije građana grada Zaprešića. Potvrđenom H_0 hipotezom ujedno bi se potvrdila i irelevantnost političkih programa za biračke preferencije (detaljnije elaborirano u teorijskim koncepcijama rada). Drugim riječima ako ne postoji statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina, politički programi pisani su u pretjerano općem obliku, bez jasnih distinkcija ili prepoznatljivosti među strankama.

Kao što je već ranije prikazano, ANOVA testom (analize varijance) obuhvaćene su varijable homogene strukture. U ovom modelu, kao što je prikazano u tablici 1.1. od 27 varijabli, 25 varijabli ne pokazuje statistički značajnu razliku ($p > 0,05$). Svega dvije varijable prikazuju statistički značajnu razliku u aritmetičkim sredinama u odnosu na biračke preferencije. Games-Howellovim post hoc testom, ispitano je u odnosu na koje strane (u biračkim preferencijama) postoje statistički značajne razlike u slaganjima s tvrdnjama. Post hoc test pokazao je kako se u slučaju prve varijable („Dva novoizgrađena gradska trga učinili su grad ljepšim mjestom za boravak“) statistički značajna razlika u stavovima o tvrdnji može uočiti kod birača HDZ-a u odnosu na birače svih ostalih stranaka ($p < 0,05$). Post hoc test proveden za varijablu „Gradnja kuglane je promašeni projekt“ pokazao je da postoji statistički značajna razlika u stavovima o ovoj stavci programa među biračima HDZ-a u odnosu na birače ostalih stranaka (kao što je to slučaj i s prvom varijablom koja je prikazala statistički značajnu razliku ($p < 0,05$)).

Tablica 1.1. Anova test

Ovisne varijable u odnosu prema neovisnoj („Kojoj stranci ste dali glas na posljednjim lokalnim izborima“)	F vrijednost	p
[Postojeća Južna obilaznica riješila je prometne gužve u gradu]	,759	,639
[Dva novoizgrađena gradska trga učinili su grad ljepšim mjestom za boravak]	3,457	,001
[Zaprešiću je potreban most prema gradu Samoboru]	,658	,728
[Grad dovoljno ulaze u granična naselja Jablanovec, Ivanec, Pojatno, Šibice, Kupljenovo, i Hruševac Kupljenski]	,894	,522
[Dom zdravlja Zaprešić i Zdravstveni centar Sjever nedovoljno su opremljeni]	,736	,659
[Potrebno je vraćanje ukinutog odvoza otpada]	,714	,679
[Pitanja cijena gradskih usluga i izgradnje komunalne infrastrukture treba podvrgnuti javnim raspravama i tribinama]	,956	,472
[Potrebno je više pametnih klupa na gradskim trgovima]	1,210	,295
[Gradnja kuglane je promašeni projekt]	2,643	,009
[Iz gradskog proračuna izdvaja se dovoljno za razvoj gospodarstva, poduzetništva i poljoprivrede]	1,372	,211
[OPG-ovi trebaju biti temelj gradske poljoprivredne politike]	,762	,637
[Gradu je potreban Poduzetnički centar za informiranje o kreditima, EU fondovima, i ostalim propisima]	1,069	,387
[Grad ima preveliku stopu prireza koju treba smanjiti]	1,825	,075
[Uvođenje razdjelnika u stambene zgrade osiguralo je kvalitetniju i jeftiniju uslugu građanima]	1,622	,121
[Treba podići subvenciju za prvo novorođeno dijete od 2.500 kn, za drugo od 5.000 kn, a za treće i svako sljedeće od 10.000 kn]	1,009	,430
[Učenci osnovnih gradskih škola trebaju imati besplatne udžbenike]	1,951	,055
[Grad Zaprešić zaslužuje najveći dječji park u Hrvatskoj]	,680	,709
[Svi učenici od 5. razreda osnovne škole zaslužuju besplatan tablet]	1,263	,265
[Socijalno ugroženim obiteljima treba zabraniti isključenje vode i struje]	,768	,631
[Jedina nekretnina (dom) treba se zaštititi od ovrhe]	,311	,961
[Sva gradska domaćinstva trebaju imati besplatan internet]	1,185	,310
[Zaprešić ima živu, raznovrsnu kulturnu scenu i kvalitetne kulturne sadržaje]	1,001	,437
[Grad Zaprešić treba brendirati kao grad bana Jelačića i kao grad bicikala]	1,355	,219
[Gradu je potreban prostor za okupljanje mladeži (poput bivšeg Autsajdera)]	1,044	,404
[Potrebna su višestruko veća izdvajanja grada za studentske stipendije]	1,258	,268
[Svi studenti s prebivalištem u Zaprešiću trebaju imati stipendije na Veleučilištu Baltazar]	1,695	,102
[Obnovljeni Novi dvori predstavljat će neprocjenjivu vrijednost za identitet grada Zaprešića]	1,082	,377

Robust test jednakosti aritmetičkih sredina

Robustovim testom obuhvaćene su varijable koje u procesu Levenovog testa nisu zadovoljili homogenost podataka ($p < 0,05$). Kako bi spomenute varijable ušle u opseg ovoga rada korišteni su Welch i Brown-Forsytheov test za utvrđivanje varijance u odnosu na biračke preferencije na lokalnim izborima 2017. godine. U Robustov test (tablica 1.2.) ušlo je 5 varijabli iz cjelokupnog instrumenta istraživanja od kojih niti jedna nije prikazala statistički značajnu razliku u aritmetičkim sredinama u odnosu na biračke preferencije birača grada Zaprešića.

Tablica 1.2. Robustov test

Ovisne varijable u odnosu prema neovisnoj („Kojoj stranci ste dali glas na posljednjim lokalnim izborima“)		Statistika	df1	df2	p
[Trebalo bi provesti reviziju postojećih ugovora grada vezanih uz gospodarsku aktivnost]	Welch	1,275	8	20,253	,310
	Brown-Forsythe	1,808	8	65,496	,091
[Sve radno sposobne građane treba osposobiti za rad]	Welch	1,123	8	20,396	,389
	Brown-Forsythe	1,967	8	89,778	,060
[Potrebno je sufinancirati boravak djece u vrtićima sukladno dohodovnoj procjeni roditelja]	Welch	,949	8	20,424	,500
	Brown-Forsythe	1,627	8	93,825	,127
[Gradska domaćinstva trebaju ukinuti HRT pretplatu]	Welch	,900	8	20,530	,534
	Brown-Forsythe	1,552	8	90,004	,151
[Vremenske termine za sport u gradskim objektima valja prilagoditi vodeći se kriterijem uzrasta djece]	Welch	1,165	8	20,193	,366
	Brown-Forsythe	1,478	8	48,741	,190

9. Rasprava

Rezultati istraživanja (analize varijance) pokazuju kako od 32 tvrdnje (sastavnica političkih programa), samo dvije pokazuju statistički značajnu razliku u odnosu na biračke preferencije. Drugim riječima, samo dvije tvrdnje pokazuju povezanost s preferencijama birača i to samo prema jednoj političkoj opciji (HDZ). Ovi rezultati mogu se pripisati specifičnoj karakteristici tvrdnji za koje je u gradu Zaprešiću općepoznato da pripadaju političkoj opciji HDZ. Naime, projekt novog gradskog trga i gradnja kuglane projekti su koji su u doba realizacije bili izloženi medijima te kao takvi direktno su se mogli pripisati dotadašnjoj političkoj vlasti (HDZ).

Preostale tvrdnje (30) nisu pokazale statistički značajnu razliku u odnosu na biračke preferencije. Kroz preostale tvrdnje nije moguće otkriti biračke preferencije građana što dovodi do zaključka kako politički programi na lokalnim izborima u gradu Zaprešiću nisu odigrali ključnu ulogu. Ako točke političkog programa na spomenutim izborima pretvorimo u tvrdnje, velika većina ispitanika slagat će se ili ne slagati u istoj mjeri bez obzira koja stranka uvažava njihovo povjerenje. U tom smislu može se govoriti o potvrdi H_0 hipoteze u ovome istraživanju.

Stavovi birača o političkim programima, nakon analize nisu se mogli dovesti u vezu s n biračkim preferencijama na lokalnim izborima 2017. godine. Nije postojala nikakva statistički značajna razlika u stavovima o tvrdnjama (političkim programima) u odnosu na biračke preferencije birača. Drugim riječima birači HDZ-a, SDP-a, MOST-a... nisu pokazivali značajna odstupanja u slaganju s političkim programima drugih, čak i ideološki polarno orijentiranih stranaka od onih kojima su ti isti birači dali glas. Ako je tomu tako, ostaje otvoreno pitanje jesu li programi političkih stranaka konstruirani u općim generičkim izvedenicama? Na taj način gubi se važnost političkog programa, akcijskog i strateškog dijela političkog djelovanja određene grupe ljudi. Oslanjanjem na moralno-ideološke komponente političkog identiteta stvara se stagnirajuća klima u kojoj su jedino moralno / kulturno / društveno kontroverzna pitanja prava pitanja (zanemarujući dužnost politike ka poboljšanju egzistencijalnog blagostanja). U ovom opsegu snaga, osoba postaje rob vlastite percepcije kolektivnog identiteta, zanemarujući individualne interese za poboljšanjem vlastitog života kroz svjesnu dodjelu svoga dijela demokratskog legitimiteta onima koji će ga zastupati u socio-ekonomskom razvojnom smjeru. Političko otuđenje pojedinca spomenuto u teorijskoj elaboraciji teme ovdje dolazi do izražaja. Isto tako, iako suvremeni teorijski trendovi naglašavaju refleksivnost i refleksivnu modernost, u slučaju ovoga istraživanja ne može se govoriti o refleksivnosti u odnosu na strukturu, budući da se interesne sfere pojedinaca ne mogu predočiti u programima stranaka za koje glasaju. Ako pojedinac ne zastupa sebe u smislu davanja političkog legitimiteta na izborima, govoriti o refleksivnosti nije moguće.

10. Zaključak

U korist dobivenih nalaza mora se postaviti pitanje budućnosti Hrvatske kako lokalne tako i nacionalne politike u kontekstu refleksivne modernosti i globalne zbilje moći. Je li hrvatska politička javnost zrela za refleksiju i (r)evaluaciju strukturalnog poretka ili je i dalje "očarana" moralnim dilemama prezentiranim od strane političkih stranaka. U dobivenim nalazima (iako se ne mogu poopćiti na cjelokupnu populaciju), lokalna politika ne uživa veliku pozornost što se tiče razvoja programskih sadržaja. Veći dio legitimiteta u lokalnoj politici (legitimiteta koji politička strana dobiva od strane lokalne zajednice – birača) temelji se na individualnoj (biračkoj) refleksiji ideoloških stavova koje pojedina stranka zastupa na nacionalnoj razini. Kako očekivati napredak, ako lokalne politike koriste predizborne programe samo kao nužnost? Razvoj u smjeru refleksivne modernosti se isto tako ne može očekivati niti od strane birača koji su više prožeti kolektivnim političko-identitetskim / ideološkim sastavnicama (što je razvidno iz nedovoljne usmjerenosti prema važnosti političkih programa na lokalnoj razini). Moralne dileme kojima je zaokupljen hrvatski medijski, ali i politički prostor, reflektiraju se i na područje lokalne politike, čineći je pritom inertnom na aktualne probleme lokalnih zajednica. Lokalna politika u ovom istraživanju može se promatrati kao strukturalnom komponentom društva koja je postala sama sebi svrhom.

Bibliografija

- Baloban, S. i Rimac, I. (1998): Povjerenje u institucije u Hrvatskoj, *Bogoslovska smotra*, 68 (4): 663-672
- Bauman, Z. (1999): *In Search of Politics*, Stanford: Stanford University Press
- Bauman, Z. (2011): *Tekuća modernost*, Zagreb: Naklada Pelago
- Bauman, Z. (2012): *Zygmunt Bauman Lecture*. Leeds Beckett University; https://www.youtube.com/watch?v=uAx_IA9W35c&t=2446s (08.08.2018.)
- Beck, U. (2001a): *Rizično društvo: u susret novoj moderni*, Beograd: Filip Višnjić.
- Beck, U. (2001b): *Pronalaženje političkoga: prilog teoriji refleksivne modernizacije*, Zagreb: Jesenski i Turk
- Beck, U., Bonss, W. i Lau, C. (2003): The Theory of Reflexive Modernization: Problematic, Hypotheses and Research Programme. *Theory, Culture & Society*, 20 (2): 1-33
- Beck, U. i Grande, E. (2006): *Kozmopolitska Europa: Društvo i politika u drugoj moderni*, Zagreb: Školska knjiga
- Biličić, M. (2005): Birokracija kao oblik i faza organizacijske socijalne strukture, *Pomorski zbornik*, 43 (1): 315-326
- Dahl, R. (1989): *Democracy and Its Critics*, New York: Yale University Press
- Dragičević, A., Mikecin, V. i Nikić, M. ur. (1979): *Glavni radovi Marxa i Engelsa*, Zagreb: Stvarnost
- Dryzek, J.S. (1999): Transnational Democracy, *Journal of Political Philosophy*, 7 (1): 30-51
- Durkheim, E. (1972): *O podeli društvenog rada*, Beograd: Prosveta
- Fraser E., Dougill, A., Mabee W., Reed, M. i McAlpine, P. (2006): Bottom up and top down: Analysis of participatory processes for sustainability indicator identification as a pathway to community empowerment and sustainable environmental management, *Journal of Environmental Management*, 78 (2): 114-127
- Held, D. (1995): *Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance*, Stanford: Stanford University Press
- Ježovita, J., Plenković, M. i Varga, V. (2018): Izborne kampanje 2015. i 2016. godine: analiza obilježja naslova i toniranje vijesti na dnevnoinformativnim portalima, *Društvena istraživanja*, 27 (3): 407-429
- Klein, N. (2001): *No logo*, London: Flamingo
- Koprić, I. i Klarić, M. (2015): New Developments in Local Democracy in Croatia, *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 15 (2): 389-414
- Luhmann, N. (2011): *Društvo društva*, Zagreb: Naklada Breza
- Marquis, C. i Battilana, J. (2009): Acting globally but thinking locally? The enduring influence of local communities on organizations, *Research in Organizational Behavior*, 29: 283-302
- Marx, K. i Engels, H. (1932): *Historisch-kritische Gesamtausgabe*, Berlin: Marx-Engels Verlag
- Marx, K. (1959): *Economic & Philosophic Manuscripts of 1844*, Moskva: Progress Publisher
- Marx, K. (1985): *Prilog kritici političke ekonomije*, Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod
- Merkel, W. (2004): Ukotvljene i manjkave demokracije, *Politička misao*, 41 (3): 80-104
- Meštrović, M. (2002): *Vrijeme zbilje - ususret evolucijskom ubrzanju*, Zagreb: Jesenski i Turk

- Padilla Gálvez, J. (2017): Demokracija u vremenu ohlokracije, *Synthesis philosophica*, 32 (1): 167-178
- Parsons, T. (1991): *The Social System*, London: Routledge.
- Schumpeter, J. (1942): *Capitalism, Socialism, and Democracy*, New York: Harper and Row
- Šutić B. (2011): *Državno i političko uređenje republike Hrvatske*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Vinković, A. (2013): *Konstrukcija političkog identiteta*, diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Weber M. (1976): *Privreda i društvo*, Beograd: Prosveta
- Weber, M. (2013): *Politika kao poziv*, Zagreb: Jesenski i Turk
- Zakon o lokalnim izborima*“ (2016): Zakon.hr, <https://www.zakon.hr/z/559/Zakon-o-lokalnim-izborima> (14. kolovoza 2018.)
- Zagrebačka županija (2017): Lokalni izbori: <https://www.zagrebacka-zupanija.hr/izbori/lokalni-izbori/> (5. srpnja 2018.)

Local politics in the Republic of Croatia and the era of reflexive modernity: an example of the 2017 local elections in the town of Zaprešić

LUKA JOVIĆ

Graduate Student, Department of Sociology, University Department of Croatian Studies, University of Zagreb
ljovic@hrstud.hr

ERIK BREZOVEC

Department of Sociology, University Department of Croatian Studies, University of Zagreb
ebrezovec@hrstud.hr

ANDREJA SRŠEN

Department of Sociology, University Department of Croatian Studies, University of Zagreb
arsen@hrstud.hr

This paper assumes that the electorate of local self-government units in the urban area, namely the town of Zaprešić, is not aware of the similarity of opinions and ideas on particular topics related to the town they live in. In this context, the main goal of the paper is to establish the importance of political programs in the selection of electoral preferences in the town of Zaprešić. In other words, it explores the extent to which political programs are relevant to voter preferences in the local elections in Zaprešić. Guided by the theoretical concepts of reflexive modernity and the concept of alienation in the works of Karl Marx, the possibility of reflexivity in local politics in the Republic of Croatia (the example of the town of Zaprešić) is examined. The results of the research indicate that the local politics of the town of Zaprešić does not possess the necessary reflexive character specific to contemporary democratic processes, but rather refers more to national politics; while losing the action component that local politics should possess. The political campaign of 2017 is symbolized by political programs that have been constructed in a general way, without giving seriousness to solving particular problems of the town. The ANOVA test of variance analysis showed that there is no statistically significant difference in agreement with the statements (political programs of different parties) in relation to the electoral preferences of the citizens of Zaprešić in the 2017 local elections. In other words, political party programs in the 2017 local elections did not play a key role in selecting city government representatives.

Keywords: local election, Zaprešić, politics, preferences, electorate, reflexive modernity, democratic process